

שתיית כוס הקידוש (ב)

פסחים קז, א

אמר רב הונא אמר רב, וכן תני רב גידל דמן נרש, המקדש וטעם מלא לוגמא יצא ואם לאו לא יצא.

פסחים קח, ב

ארבעה כוסות הללו ... יצא ... אמר רב נחמן יצחק והוא דאשתו רובא דכסא.

תוס' שם ד"ה רובא דכסא

היינו כמלא לוגמיו.

רש"י עירובין מ, ב

ליתביה לינוקא, לשתותו לאחר שיברך עליו. דהאי שיטעום דקאמר לאו דווקא קאמר אמברך, דהוא הדין כי שתי אחרינא, דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך, ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי.

רא"ש פסחים פ"י סי"ח

ויראה שהאחד מן המסובין צריך לשתות מלא לוגמא ... בענין שיהנה האדם מכוס של ברכה.

שוע"ר סי' קצ

ב כל דבר הטעון כוס, לא די באחיזת הכוס לבדה בשעת אמירת אותו דבר, שזה אינו מעכב כלל בדיעבד, אלא עיקר מה שהטעינו כוס הוא לשתות ממנו אחר אמירת אותו דבר ... ואין שתייה חשובה לומר שירה אלא אם כן שותה שיעור הראוי ליישב דעתו של אדם, שהוא כמלא לוגמיו, שהיא שתיה של הנאה, ובפחות משיעור זה לא קיים מצות הכוס כלל.

ד אע"פ ששתיית כוס של ברכה מעכבת אין מעכב שישתה המברך בעצמו אלא די בשתיית אחר, ואפילו מטעים ממנו לתינוק (כמלא לוגמיו של תינוק) יצא ידי חובה ... (ואפילו תינוק בן יומו). ומכל מקום לכתחלה צריך להטעים לתינוק גדול קצת שהגיע לכלל חינוך ברכת הנהנין, כדי שיוכל לברך ברכת היין ולא תהא ברכתו לבטלה, מפני שהתינוק שומעה ממנו ומברך ושותה, משא"כ אם יטעים לקטן שלא הגיע לחינוך יפסיד ברכת היין שלא יוכל לאמרה אע"פ שאינה מעכבת...

ויש אומרים שכל דבר הטעון כוס חוץ מקידוש לא הצריכו לטעום ממנו אלא משום שלא יהא גנאי לברכת היין, שיאמרו שלא לצורך הוא ברכה זו ונראית כברכה לבטלה, אבל באמת הוא לצורך, שכך תקנו חכמים בכל שירה הנאמרת על היין שישדרו אותה אצל ברכת היין שהוא עיקר שירה המיוחדת ליין. לפיכך רשאי לברך ברכת היין ולהטעים לקטן אע"פ שלא הגיע לחינוך ברכות, ואפילו אינו יודע לדבר, שכיון שהטעימה אינה אלא משום גנאי דיה בתינוק קטן כזה. וכן נוהגין במילה שביום הכיפורים, הואיל ואי אפשר בענין אחר כמ"ש בסי' תרכ"א ... בהבדלה אם לא טעם כמלא לוגמיו אין צריך לחזור ולהבדיל, שספק ברכות של דבריהם להקל כסברא האחרונה.

שוע"ר סי' רעא

כד המקדש צריך שיטעום מהכוס כמלא לוגמיו. ולא מלא לוגמיו ממש. אלא כל שאילו מסלקו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו. והוא רובו של רביעית באדם בינוני, והגדול לפי גדלו צריך שיהיה כמלא לוגמיו שלו. ומכל מקום אין צריך יותר מרביעית, אע"פ שעדיין אינו כמלא לוגמיו.

שוע"ר סי' תעב

יט יש אומרים שלכתחלה מצוה לשתות כל הכוס, אפילו מחזיק כמה רביעיות. אף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושביתות אפילו לכתחלה די בשתיית מלא לוגמיו, דהיינו רוב רביעית. מכל מקום בדי' כוסות של פסח החמירו חכמים לשתות כל הכוס לכתחלה, ובדיעבד ששתה רוב הכוס יצא. אבל אם לא שתה אלא חצי הכוס אפילו שחציו מחזיק כמה רביעיות לא יצא.

ויש חולקין על זה ואומרים שאף לכתחלה די בשתיית רוב רביעית, אף אם הכוס מחזיק כמה רביעיות, וכן עיקר. וכן המנהג פשוט. ומכל מקום טוב לחוש לסברא הראשונה וליקח כוס קטן ולשתות כולו. ובמקומות שהיין ביוקר די בשתיית רובו.

לקוטי טעמים ומנהגים

בפסח שותה הכוס. כולו (ב"ח סי' תע"ב) ובבת אחת (מ"א שם) – מנהג בית הרב.